

3. Заруднев А. И. Управление затратами хозяйствующего субъекта : учеб. пособие / А. И. Заруднев, Г. С. Мерзликина. – Волгоград : РПК «Политехник», 2002. – 98 с.
4. Портер М. Конкуренция / М. Портер. – М. : Вильямс, 2000. – 496 с.
5. Хотинская Г. И. Концептуальные основы управления затратами / Г. И. Хотинская // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 4. – С. 23-30.
6. Шанк Д. К. Стратегическое управление затратами / Д. К. Шанк, В. Говиндараджан; [пер. с. англ.]. – СПб. : ЗАО «Бизнес Микро», 1999. – 288 с.

Антипова Л.О.

УДК 658:65.011

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДЕЗОРГАНІЗАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Поняття "організація діяльності" є усталеним і найчастіше розуміється як процес впорядкованої взаємодії елементів, що беруть участь в реалізації того або іншого процесу. Протилежним поняттю "організація діяльності підприємства" є поняття дезорганізації, яка виникає в діяльності підприємства, яке доповнює поняття організації. На відзнаку від цього поняття дезорганізації в діяльності підприємства чіткого та загальноприйнятого тлумачення не має і дуже мало розглянуто в сучасній економічній літературі. Надмірна організованість діяльності підприємств є одним з чинників зниження стійкості їхньої діяльності, втрати креативності та творчого підходу в цій діяльності. Але надмірна дезорганізація призводить до зростання хаосу в діяльності підрозділів підприємства аж до повного її руйнування. Тому потрібний баланс організації та дезорганізації в діяльності підрозділів підприємства, тобто правомірно говорити про наявність раціонального співвідношення рівня організованості та рівня дезорганізації в діяльності підрозділів підприємства та поведінки працівників.

Аналіз останніх публікацій. Питання, пов'язані з організацією діяльності підприємства досліджувалися багатьма зарубіжними та вітчизняними авторами (І. Адізес, Дж. К. Лафта, Б.З. Мільнер, Є.А. Смирнов [1,2,3,4,5,8]). Основну увагу приділялося окремим її виявам або виявам в окремих видах діяльності підприємства, способам усунення, тобто дослідження мають частковий характер.

На відзнаку від поняття "організація" поняття "дезорганізація" в діяльності підприємства чіткого та загальноприйнятого тлумачення не має і дуже мало розглянуто в сучасній економічній літературі. Керована дезорганізація найбільшою мірою знайшла відображення в наукових працях І. Пригожина [7], А.І. Пригожина [5,6]. А.І. Пригожиним надано особливе бачення процесу дезорганізації, яку він розуміє як порушення правил порядку [5]. А.І. Пригожин майже першим розглянув проблему дезорганізації з позиції пов'язання синергічного, синкретичного та ентропічного підходів. Керована дезорганізація розглядається як важливий елемент управління підприємством в нових економічних умовах, до яких відносять глобалізацію, загострення конкуренції.

Метою статті є розгляд у єдності організації та дезорганізації в діяльності підрозділів підприємства

Виклад основного матеріалу. Поняття організації у природничих науках, кібернетиці, системному аналізі розглядається як процес – упорядкування певної розмаїтості або як результат цього процесу – упорядкованість певної розмаїтості. У соціології організацій і загальній теорії організації поняття організації використовується для позначення соціального процесу, управлінської функції та специфічного багатоелементного суб'єкта (одночасно і об'єкта) колективної діяльності.

Організація як функція управління має фундаментальний характер, її призначенням є упорядкування численної сукупності елементів, процесів, ситуацій, діяльності окремих працівників та їхніх груп, встановлення їхнього взаємозв'язку для досягнення мети діяльності підприємства. Функція організації має загальний характер, вона відображає загальний порядок управління діяльністю підприємства, однаково необхідна у стратегічному, тактичному та оперативному управлінні. Загальний характер функції організації проявляється у її спадності, через що кожен раз на більш низькому рівні через звуження обсягу управлінських робіт уточнюються їхні кількість та характер, терміни виконання, об'єкти взаємодії, і надає можливість її застосування щодо інших функцій управління для цілеполягання та системоутворення.

Протилежним поняттю "організація діяльності підприємства" є поняття "дезорганізація діяльності підприємства", яке доповнює поняття організації. За результатами аналізу встановлено, що за суттю дезорганізацію діяльності підприємства слід розглядати як ступінь невизначеності та свободи у стосунках елементів, які утворюють організований процес або структуру системи. За уточненим в роботі поняттям дезорганізація в діяльності підприємства тлумачиться як порушення встановлених регламентів виконання робіт в його підрозділах, що задаються організаційно-правовими документами для здійснення будь-яких процесів в діяльності підприємства, виникають внаслідок суперечностей між можливостями працівників, умовами виконання робіт та вимогами їхніх регламентів.

Визначення поняття дезорганізації в діяльності підприємства показує, що воно містить дві складові: негативну (відображає деструктивну руйнівну роль цього явища) та позитивну (визначає рівень гнучкості і стійкості процесів в діяльності підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища). Дуальність дезорганізації в діяльності підприємства визначає подвійне ставлення до неї: як до явища, яке потрібно долати, і як до характеристики, яку необхідно підтримувати для забезпечення стійкості діяльності підприємства. Тому спираючись на результати проведених досліджень теоретичних положень, які викладено в спеціальній літературі, виходячи з власних спостережень, у статті висувається припущення про

існування такого рівня дезорганізації в діяльності підприємства, який сприяє зростанню її стійкості і ефективності - раціонального рівня дезорганізації.

Раціональний рівень дезорганізації процесів в діяльності підприємства та його підрозділів залежить від впливу таких чинників: величини втрат при руйнуванні організованого процесу унаслідок виникнення нештатної ситуації та можливого зменшення цих втрат за наявності певного рівня дезорганізації процесів як інструмента амортизації негативних дій; величини витрат на приріст рівня організованості процесу, величини витрат на забезпечення працездатності процесу за наявності чинників, які дезорганізують процес. Різницю між абсолютним і досягнутим рівнем організованості можна вважати рівнем дезорганізації процесів, тобто рівень дезорганізації в діяльності підприємства віддзеркалює витрати та управлінські зусилля на підвищення організаційного рівня його діяльності, що ілюструє рис. 1.

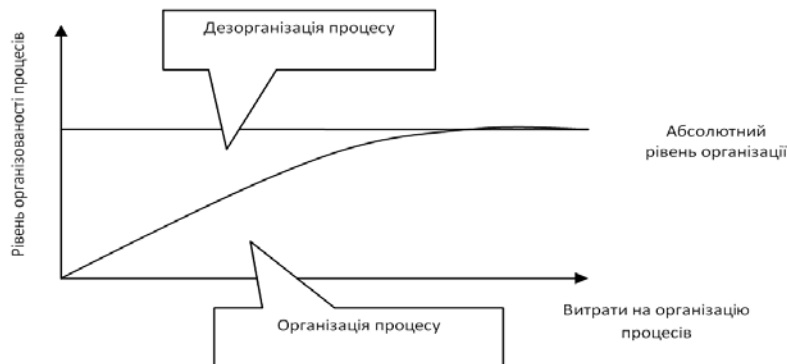

Рис. 1. Співвідношення організації і дезорганізації процесів в діяльності підприємства.

Дезорганізація в діяльності підприємства і процесів, що складають її, має бути об'єктом впливу. Інакше вона відбувається стихійно і на неї реагують лише тоді, коли ситуація стає критичною. У статті увагу зосереджено на негативній стороні дезорганізації в діяльності підприємства і тому метою впливу є її подолання шляхом протидії впливу різноманітних зовнішніх і внутрішніх чинників дезорганізації та усунення її причин. Тому доцільно виявити внесок до дезорганізації в діяльності підприємства його персоналу, упорядкувати причини дезорганізації за складовими процесу управління підприємством і реалізації всього комплексу управлінських дій (рис. 2).

Причини дезорганізації в діяльності підприємства мають подвійну природу (стосовно управління об'єктами вони виступають причинами дезорганізації і одночасно ці причини є наслідком дезорганізації у діяльності підприємства та його підрозділів), що зумовлює необхідність виконання при проведенні заходів щодо зниження рівня дезорганізації аналізу причин та за можливості їхнє усунення. Аналіз причин виникнення дезорганізації у діяльності підприємства та його підрозділів дозволив встановити реальні причинно-наслідкові зв'язки причин, які формують певний рівень дезорганізації. Для цього потребувалося дослідження підходів та інструментів впливу на дезорганізацію діяльності підрозділів підприємства залежно від їхніх характеристик підрозділів.

Виконане упорядкування причин дезорганізації в діяльності підприємства та його підрозділів дозволяє не лише проводити комплексний аналіз ситуації, що складається на підприємстві, але і виконувати профілактичні заходи для того, щоб підтримувати дезорганізацію на раціональному рівні. Використання упорядкування причин є підставою розробки методики оцінювання інтенсивності впливу причин різних груп на рівень дезорганізації в діяльності підприємства та його підрозділів.

Висновки. Поняття "дезорганізація діяльності підприємства" є протилежним поняттю "організація діяльності підприємства". Суть дезорганізацію діяльності підприємства слід розглядати як ступінь невизначеності та свободи у стосунках елементів, які утворюють організований процес або структуру системи. За уточненим поняттям дезорганізація в діяльності підприємства тлумачиться як порушення встановлених регламентів виконання робіт в його підрозділах, що задаються організаційно-правовими документами для здійснення будь-яких процесів в діяльності підприємства, виникають внаслідок суперечностей між можливостями працівників, умовами виконання робіт та вимогами їхніх регламентів. Поняття дезорганізації в діяльності підприємства містить дві складові: негативну (відображає деструктивну руйнівну роль цього явища) та позитивну (визначає рівень гнучкості і стійкості процесів в діяльності підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища). Дуальність дезорганізації в діяльності підприємства визначає подвійне ставлення до неї.

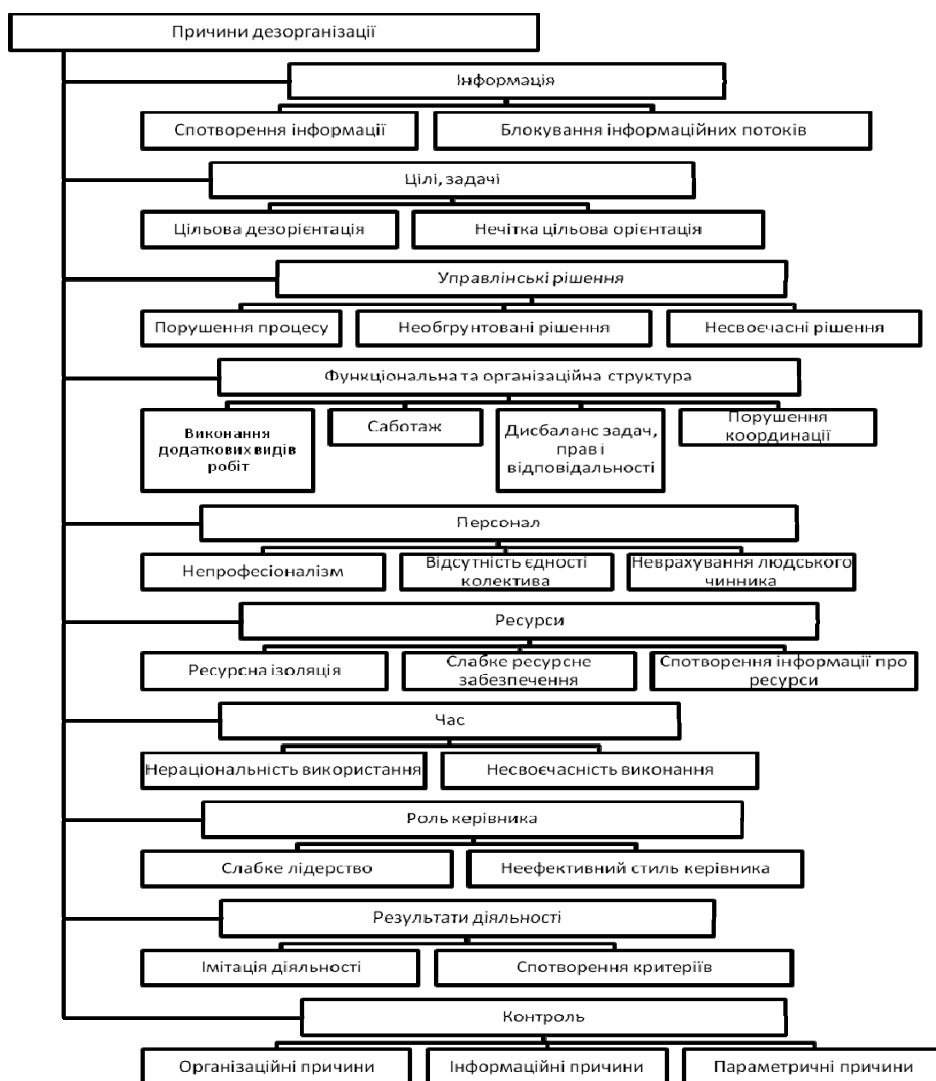

Рис. 2. Упорядкування причин, що викликають дезорганізацію в діяльності підприємства.

Джерела та література:

1. Адизес И. Управля изменениями / И. Адизес. – СПб. : Питер, 2008. – 224 с.
2. Козаченко Г. В. Дезорганізація управління підприємством: сутність та характеристики / Г. В. Козаченко // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2008. – № 2 (12). – С. 134-139.
3. Лафта Дж. К. Теория организации : учеб. пособие / Дж. К. Лафта. – М. : ТК Велби; Проспект, 2006. – 416 с.
4. Мильнер Б. З. Теория организаций : учеб. / Б. З. Мильне. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Инфра-М, 2002. – 480 с. – (Высшее образование).
5. Пригожин А. И. Дезорганизация. Причины, виды, преодоление / А. И. Пригожин. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 402 с.
6. Пригожин А. И. Методы развития организаций / А. И. Пригожин. – М. : МЦФЭР, 2003. – 412 с.
7. Пригожин И. Порядок из хаоса: новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
8. Смирнов Э. А. Теория организации : учеб. пособие / Э. А. Смирнов. – М. : Инфра-М, 2000. – 248 с.